

POLITIČNE STRANKE

So ena izmed vrst organizacij, ki so posredovale in še posredujejo med civilno družbo in državo. Izšle so iz civilne družbe. Organizacije, ki vključujejo ljudi z istim političnim prepričanjem in se bori za oblast. Za njih so značilni naslednji elementi:

- organizacijski vidik
- lokalna organizacija
- iščejo volilno podporo
- iščejo določeno člansko podporo (obstaja neka meja števila članov)
- opredeljena ideologija
- organizirane na različnih ramenih države (državna, lokalna v SLO)
- notranje strukturirane (2 vidika - **vertikalni**: kongresi, svet, predsedstvo, najožje pa so izvršilni odbori; **horizontalna**: politična stranka vsebuje znotraj sebe interesne organizacije = po generacijskem načelu, po načelu spola)

Vse pol. organizacije imajo neke funkcije:

1. in glavna - posredujejo civilno družbo v državo – mediacijska=posredovalna vloga
2. volilna funkcija
3. rekrutacija in selekcija pol. elit
4. programska socializacijska vloga
5. agregacija interesov (več interesov v družbi)
6. oblikovanje politik in sodelovanje pri oblasti

Pol. stranke so izšle iz civilne družbe.

IDEOLOŠKI RAZVOJ POLIT. STRANK:

Lipset in Rokkan sta identificirala 4. zgodovinske razcepe, ki so pripeljale do nastanka različnih ideoloških skupin političnih strank.

1. nova in stara moč - zmanjšati (oblikovali so liberalne politične stranke) ali nadaljevati vpliv cerkve v politiki in družbi (konzervativne politične stranke)
2. lokalnim in nacionalnim (izpostavljanje partikularizma: graditev nacionalne države). Na osnovi tega razcepa so nastale nacionalne pol. stranke
3. industrijska in ruralna družba (industrialci: veleposestniki – agrarne polit. stranke)
4. delodajalci in delojemalci (kapital:delo). Osnova za delavske socialistične in SDS stranke

INGLEHART (70. leta 20. stol.) – razcep med postmaterialističnimi in materialističnimi vrednotami (osnove za nastanek ekoloških oz. zelenih strank)

Duverger deli pol. stranke glede na prostor njihovega nastanka - INTERNE (znotraj parlamenta), EKSTERNE (zunaj parlamenta)

Panebianco deli z organizacijskega vidika:

- teritorialna penetracija (center spodbuja razvoj periferije lokalne organizacije)
- teritorialna difuzija (razvoj polit. strank je posledica organiziranja lokalnih pol. elit, ki se združijo v center=nacionalna pol. stranka)
- mešanica 1. in 2.

Skozi zgodovino so se oblikovali različni tipi pol. strank. Najprej so nastale t.i. kadrovske in branžne stranke (razvile so se okoli 18. stol. – niso imele uveljavljenega sistema pridobitve članov - stranke brez članov).

V predvolilnih bojih imajo prednost tisti, ki so pomembni v družbi. Pomembnejša je torej kakovost članov ne pa število. Organizacijsko so povezane preko ohlapne mreže. Financirajo se prek prispevkov fizičnih oseb.

MNOŽIČNE STRANKE – so nastale po razširitvi demokratičnih pravic – možnost širše udeležbe družbe z volilno pravico. Težijo k čim večjemu številu članov iz 2 razlogov: POLITIČNI (stranke želijo svoje člane izobraziti), FINANČNI (prek njihovih članarin pridobivajo finančna sredstva). Med predvolilno tekmo se naslonijo na donatorje.

Duverger razvoj množičnih strank poveže z nastankom socialističnih strank in potrebo le-teh po močni organizaciji. Množične stranke predstavljajo točno določene dele družbe. Tip množičnih strank je prevladal vse do konca 2. sv. vojne, ko se je začel razvoj LJUDSKIH STRANK (catch all parties). Prvi jih je opredelil KIRCHHEIMER. Prva je bila nemška SDS, ki se je proglasila za ljudsko stranko 1959. Prišlo je do večjih sprememb po 2. vojni: 1. razslojevanje, 2. rahljanje vezi znotraj delavskega razreda in med socialistično stranko in delavskim razredom. Polit. stranke so se temu prilagodile z nastankom ljudskih strank. Svoj poziv in usmerjenost so usmerile na vse volivce, ki se niso čutili močno identificirani s katero izmed pol. strank. Poleg tega so se usmerila na probleme, ki bi predstavljali manjšo možnost konflikta (splošno sprejeta vprašanja)

1. korenito zmanjšanje vpliva ideologije
2. večja vloga voditeljev
3. zmanjševanje razredne povezanosti
4. pridobivanje volivcev od vsepovsod
5. povezanost z interesnim skupinam

Gre za organizacijski fenomen in manj za ideološki fenomen.

KARTELNE STRANKE - Približne opredelitve KATZ & MAIR – kritiki pravijo da niso nič novega (drugo ime MODERNE KADROVSKE STRANKE).

Razvoj v 70. letih 20. stol. je prinesel veliko sprememb: 1. trend razslojevanja, 2. strankarska identifikacija se zmanjšuje. Povečujejo pa se stroški delovanja strank. Poiskati so morale drugo ime - kar pri državi – kadrovske, finančno, medijsko ime. Dodelile so si vrh države. S tem so postale del

države in ne več del civilne družbe. Ne igrajo več vloge primarnega socialnega, temveč institucionalnega akterja.

DELOVANJE IN ORG. SLOV. POLIT. STRANK

Najprej ga je omejeval zakon iz 1989 – zakon o polit. združevanju, nato še zakon o strankah (1994) – 200 ljudi je potrebno za oblikovanje stranke. Stranka je združenje državljanov, ki uresničujejo pol. cilje in ki z demokratičnim oblikovanjem volje državljanov in tudi z predlaganjem kandidatov delujejo javno, ne smejo pa ustanovljati izpostav v podjetjih. Dovoljeno je le teritorialno organiziranje strank in ne več funkcionalno.

Ime politične stranke se mora jasno razlikovati od druge pol.stranke. Poleg tega ime stranke ne sme vsebovati ime tuje države, stranke ali fizične osebe. Registriranih je 34 pol. strank pri MNZ.

RAZVOJNI MODELI POLIT. STRANK V SLO:

1. nastale s transformacijo družbenopolitičnih organizacij (ZKS in ZLSD)
2. nastanek v okviru starih družbenopolitičnih organizacij (SLS)
3. preko razvoja in družbenih gibanj v pol. stranke (ZELENI)
4. samoorganizacija nacionalnih oz. etničnih skupin (STRANKA ZA ENAKO PRAVNOST OBČANOV)
5. na osnovi lokalnih interesov (ZVEZA ZA PRIMORSKO)
6. organiziranje strankarskih interesov
7. iz klasične opozicije
8. iz kroga katoliških intelektualcev – okrog serije 2000

VPRAŠANJE LEVICE IN DESNICE:

Dandanes klasične delitve ni več. Na osnovi:

- imena
- v katere mednarodne stranke so stranke včlanjene
- ekonomski pogled na desnico, pol. pogled na levico
- samoopredelitev pol. strank
- anketa znotraj članov stranke
- anketa med volivci na sploh
- anketa med volivci samih pol. strank
- analiza programov in določenih javnih politik
- analiza delovanja v parlamentu
- preko socialne baze

Vloga institucij in koncept zaupanja v politologiji.

Zaupanje: - občutek, pripadnost, odvisno od stanja duha, povezano z izkušnjami, prenos odgovornosti

Institucije: družina, prijatelji, cerkev, DZ, vlada, predsednik republike, vojske, pol. stranke

Zaupanje:

- širok koncept (ne da se ga definirat za vse)
- gre za prepričanje, da bo nekaj delovalo
- zaupamo v nekoga na katerega smo prenesli neko dolžnost

Pravna teorija:

- je pravni odgovor o varovanju pravic nekoga
- je to, da verjamemo nekemu
- pomen podpirati nekoga, pri njegovem delu

Politolog:

- začne se ko posamezniki končajo s hladnim preračunavanjem

Soc. teorija:

- zanašanje na nekoga

Filozofija:

- šele določeno moralno vedenje posameznika kaže na neko zaupanje. Bolj kot so trajni in pozitivni stiki z nekom, večje je zaupanje.

Miller – politolog: ko govorimo o zaupanju v polit. institucije, 2. vidika: 1. vidik moralnega odnosa do institucij, 2. legitimnost, ki jo dajemo institucijam.

Če ji dajemo legitimnost, ji verjetno tudi zaupamo.

POLITIČNA INSTITUCIJA:

- Poskušajo reševati konkretne probleme, ki se oblikujejo pri vsakodnevnem delovanju
- Vsaka institucija skuša regulirati vedenje
- Je javno telo, ki ga določajo formalno oblikovana struktura in funkcije
- Poznavanje pol. institucij omogoča razumevanje dogajanje v pol. vsakdanu

INSTITUCIONALIZEM:

Začetek v 70. letih.

- 3. ključne vsebine: mest, osnova, kontekst
- 3. vrste analize: ustavne študije, javna uprava, novi institucionalizem
- Metode: deskriptivno-induktivna, formalno-legalna
- Novi institucionalizem – institucionalisti so preveč poudarka dali socialnim konceptom

ANALIZIRANE INSTITUCIJE:

- Višje ko je ekonomsko stanje, večje je zaupanje
- Na zaupanje vpliva tudi stanje v sistemu

- Vplivajo tudi socialno-ekonomski dejavniki
- Socialno-politični dejavniki, ki vplivajo na zaupanje
- V vojnem stanju je pravzaprav zaupanje v institucije večje